

Voorzieningenvisie als katalysator voor langer zelfstandig wonen

door: Pascale van der Wekken, VOOR BELEID (www.voorbeleid.nl)
8 juni 2015

Met de invoering van de Wet langdurige zorg op 1 januari 2015 is een belangrijke stap gezet naar het scheiden van wonen en zorg. Verwacht wordt dat het aantal intramurale verblijfplaatsen hierdoor op termijn met 30% zal afnemen. Jaarlijks krijgen in heel Nederland 10.000 ouderen, 1.300 gehandicapten en 800 ggz-cliënten met een lagere zorgindicatie, die voorheen recht zouden hebben gehad op intramuraal verblijf, geen toegang meer tot deze voorziening¹. Het gevolg is dat het aantal zorgbehoevenden dat zelfstandig gaat of blijft wonen snel toeneemt. Deze mensen hebben niet alleen een passende woning nodig, maar ook een woonomgeving die zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie (de kernbegrippen uit de Wmo 2015) stimuleert.

Vanwege haar brede verantwoordelijkheid voor het functioneren van de lokale samenleving, is de gemeente de voor de hand liggende regisseur van het beleid dat langer zelfstandig wonen mogelijk maakt. Een integrale visie op voorzieningen in de wijk is een essentieel onderdeel van dit beleid. Deze visie zou bovendien het gehele grondgebied van de gemeente moeten omvatten en niet uitsluitend de aangewezen woonservicegebieden of sterk vergrijzende wijken.

Zorgbehoevenden wonen in toenemende mate in 'gewone' woningen, waarvan een substantieel deel objectief gezien ongeschikt is om zorg te verlenen. Door de geringe verhuisbereidheid van ouderen en de beperkte bouwproductie zal dit niet snel veranderen. In combinatie met het scheiden van wonen en zorg (bijvoorbeeld in de vorm van een volledig pakket thuis) zorgt dit ervoor dat elke woning op enig moment in de tijd een zorgwoning kan worden. Het veel gemaakte onderscheid tussen bijvoorbeeld zelfstandig, beschermt en verzorgd wonen doet daardoor in de praktijk wat kunstmatig aan. Zoals de gemeente er naar streeft dat elke wijk of kleine kern basisvoorzieningen voor gezinnen heeft (speelplaatsen, kinderopvang, basisschool), zo zou de gemeente ook de ambitie kunnen hebben om alle inwoners -ongeacht waar zij in de gemeente wonen- toegang te bieden tot een aantal basisvoorzieningen die zelfstandig wonen met zorg mogelijk maken.

Naast maatwerkvoorzieningen die aan huis worden geleverd, zoals schoonmaakhulp en individuele begeleiding, gaat het ook om algemene voorzieningen in de wijk. Te denken valt aan:

- een toegankelijk, veilig en aantrekkelijk ingericht openbaar gebied met voldoende rustpunten (bankjes) op de routes naar voorzieningen;
- een of meer winkels voor dagelijkse levensbehoeften;
- een pinautomaat en brievenbus;
- een of meer laagdrempelige ontmoetingsplekken, bijvoorbeeld een 'huiskamer' of wijkcentrum;
- een eerstelijns zorgcentrum met minimaal een huisartsenpraktijk en een apotheek;
- vervoer naar verder weg gelegen voorzieningen.

Zeker wanneer een tweedelijns zorgcentrum in het gebied ontbreekt of sluit, kan het raadzaam zijn om dit basispakket uit te breiden met individuele voorzieningen als personenalarmering, een maaltijdvoorziening, een wasservice en een klusjesdienst.

Welke voorzieningen waar gewenst zijn, kan het best in samenspraak met belanghebbenden worden bepaald. De uitkomst van dit proces kan uiteraard per wijk of kleine kern verschillen. Soms zal er voor de gemeente een actieve rol zijn weggelegd bij de realisatie van de gewenste voorzieningen, maar

¹ Bron: advies "Langer zelfstandig, een gedeelde opgave in wonen, zorg en welzijn", Raad voor de leefomgeving, 23 januari 2014

vaker kan haar rol beperkt blijven tot het (planologisch) mogelijk maken van initiatieven van derden. Door actief regie te voeren op dit proces en gerichte partnerschappen aan te gaan, bevordert de gemeente dat de beperkte investeringscapaciteit die maatschappelijke organisaties in deze tijd nu eenmaal hebben optimaal wordt ingezet. Belangrijk hierbij is ook dat de mogelijkheden voor herontwikkeling van bestaand maatschappelijk vastgoed worden benut en dat pas in tweede instantie ruimte wordt geboden voor nieuwbouw.

In algemene zin geldt dat het zelfstandig wonen van zorgbehoevenden in lokale (Wmo) beleidsplannen vaak nog weinig aandacht krijgt. Ook ligt de focus nog teveel op de realisatie van 'levensloopbestendige' woningen en te weinig op het geheel van woning, openbaar gebied en voorzieningen. Voorsorteren op de toekomst vraagt om een aanvullende, uitvoeringsgerichte visie op dit vraagstuk waar alle stakeholders zich actief aan committeren. Realisatie van de doelstellingen van de Wmo komt daarmee een stuk dichterbij.